

היא הלכה – אבל נשארה

היא מעשיכה לבשל במטבח

גולדה מאיר התפטרה מתפקידה כמזכירת מע"י. אבל היא לא ירדה מן הבמה. כפי שהכריזה בעצמה, מנוי וגמור עימה לפעול במפלגה.

לפעול לשם מה?

בחוגים הפנימיים ביותר של המפלגה, עבר רחש מטילאימה: גולדה תפעל להפלתו של לוי אשכול. בשנים האחרונות הושחתה גולדה לדמויות שקספיריות רבות. לרוב קראו לה, מאחרי גבה, "ליידי מאקבת". אבל היא דומה הרבה יותר לדמות אחרת במחזות ההיסטוריים של הגאון האנגלי: הלורד וארצ'בישופ, האיש שהמליך מלכים והפילם.

גולדה היא שהפילה את דויד בן-גוריון. גולדה היא שחיסלה – לפחות זמנית – את משה דיין ושמעון פרס. גולדה היא הפונה עתה למלאכתה החזשה, יאולי האחרונה: לסלק את לוי אשכול מן השלטון.

גולדה: הוא יאחר שוב

רמזו הראשון על מיבצעה החדש של גולדה בא עם מינויו של יגאל אלון לסגן-ראש הממשלה. דיווח לפני חודש העולם הזה (1607), תחת הכותרת "הפיכת-המנע של גולדה: גולדה מאיר וידידיה הכירו את הסימנים היטב. הם זכרו את אותם הסימנים בימי החדרה של מאי 1967. אז קמה התנועה להעלאת דיין לשלטון. אפשר היה לחסל תנועה זו באיבה, אילו העביר אשכול את תיק-הביטחון בעוד מועד לאיש כמו יגאל אלון, ייגאל ידן או איש דומה.

אולם אשכול סירב. הוא החזיק בקרנות המיזבח עד הרגע האחרון – ואז היה מאוחר מדי. הוא נאלץ למסור לדיין – וכימעט סולק מראשות הממשלה. "הפעם לא רצתה גולדה להסתכן עוד פעם. כשהיסס אשכול עוד ברגע האחרון, עלו אליו גולדה, פינחס ספיר וישראל גלילי, וגולדה אמרה לו: אתה רוצה לאחר שוב?" "הפיכת-המנע של גולדה (התכוונה) להשאיר את אשכול בשלטון מבחינה ייצוגית, אך למסור בהדרגה את כל סמכויותיו לאדם צעיר, המקובל על הזקנים, שיהווה מישקל-נגדי חזק לדיין."

מיבצע זה הצליח, לפי שעה. אשכול הוכרח בעלי-כורחו למנות את אלון. אך הוא לא השאיר ספק לגבי עמדתו: אין הוא מתכוון להעביר את שילטונו לאלון. אותה שעה התרבו סימני-אזהרה מהכיוון ההפוך. בשתי הצבעות גדולות במע"י נחלה גולדה, יחד עם הנהגת הזקנים, מפלה מוחצת. רוב המפלגה הצביע בעד הצבעות חשאיות, גולדה.

היא מאמינה שעלייתו לשלטון תחווה אסון לאומי. מנוי וגמור עימה לעשות את הכל כדי למנוע זאת.

לגבי אשכול אין לה אשליות. היא מכירה אותו וזמן רב מדי. הפוזה החדשה של אשכול כמצביא-ישראל ומנצח-המלחמה רק מצחיקה אותה.

לדעתה, יש רק דרך אחת למנוע את עליית דיין: להעביר בעוד מועד את השלטון מאשכול ובני-דורה לצעירים יותר. לשם כך היא יצרה את הטריאמחיראט החדש – גולדה + פינחס ספיר + אלון. היא מוכנה להמליך את ספיר או את אלון, כדי לתת לשלטון אימאג' צעיר יותר, למנוע מצב בו יבחר העם בדיין – רק מפני שהזקנים נמאסו עליו.

גם אשכול מתעב את דיין. גם הוא זוכר בכאב את אשר אירע במאי 1967. הוא מתנקם במשה חיים שפירא על חלקו בפרשה זו, מאמין שבגדו בו.

אולם עיקר המניע של אשכול אינו שלילי, אלא חיובי – חיוב עצמו.

מאז המלחמה, וגם בגלל גילו, עבר האופי של אשכול שינויים עדינים, המעוררים חשש גובר בין מקורביו. שוב אין הוא שועה לעצת איש, אף כי הוא מעמיד פנים כמקשיב לכולם. הוא מאמין עתה באמת ובתמים כי הוא מנהיג בחסד, כי הביא את העם מחיל אל חיל. הוא זוקף את הישגיה-המלחמה לזכות עצמו. הוא בטוח שיש לו זכות מלאה, וגם אפשרות מלאה, להתחזק בשלטון עד לבחירות, בימי הבחירות – וגם בקאונציה הבאה של הכנסת. עלייתו של דיין אינה מדאיגה אותו. הוא בטוח כי יש בכוחו לסכסך בין יורשיו, להעמידם זה מול זה, לחלק שוחד לקבוצות-הלחץ השונות הקובעות במע"י, ולהמשיך לנהל את המדינה.

שוב אין לו שום מגע של ממש עם מצבה-הרוח של הציבור. במידה שזה מתבטא בעיתונים, הם מעוררים בו רק בוז.

משום כך נראה לו כי גולדה היא היסטרית, שהיא נועצת עתה סכין בכוב, שהיא רוצה לגזול ממנו את המגיע לו בזכות.

הוא מרוצה מאוד שהיא הולכת.

גולדה + ספיר + אלון

אבל גולדה היא אויבת מסוכנת – מסוכנת מאוד. בן-גוריון למד זאת, וייתכן כי אשכול ילמד זאת בקרוב.

אין היא זקוקה למזכירות-מע"י כדי לפעול. להיפך, ייתכן כי המזכירות רק הפריעה לה. לרשותה עומדים כמה וכמה כלים חזקים.

קודם כל: היא עצמה. אין פולמוסאית כמוה במפלגה, ואין אדם המפלגה שאינו פוחד מפי לשונה הקטלנית.

שנית: פינחס ספיר הוא מעצמה בתוך המפלגה, מפני שאין בה אף איש אחד שלא קיבל ממנו הטבות אתמול, ושאינו מקדה לקבל ממנו הטבות מחר. ולא רק במפלגה – אין אף מפלגה אחת, מהמרכז החופשי ועד מק"י, שאינה זקוקה להטבות מתמידות מידי ספיר, האיש החולש אישית על כל הכסף והכלכלה.

שלישית: יגאל אלון חולש על אחדות-העבודה, שהיא עתה קבוצת-הלחץ המגובשת החזקה ביותר במפלגה.

כשהיא מרכוזת בידיה עוצמה זו, יכולה גולדה להתמקח עם שאר הפיאודלים וקבוצות-הלחץ במפלגה, החל באבא חושי (שקיבל פרס עם מסירת תיק-העבודה לאלמוגי) וכלה בתנועת המושבים (שאלון מסדר לה את חוק-המושבים).

ייתר-על-כן: כשהיעד המיידי הוא לסלק את אשכול, ניתן לגבש קואליציה רחבה מאוד, שתכלול את צעירי-המפלגה שאינם דוגלים בשילטון אלון, אך הסבורים שקודם כל יש לסלק את הזקנים, ורק אחר-כך לחשוב מי יהיה היורש.

ייתכן כי אנשים כמו לובה אליאב, ואפילו אנשים מרפ"י, יתנו יד למאמץ כזה. כי גם תומכיו-המאמינים שקודם כל יש לסלק את אשכול, אז, הם סבורים, יפול השילטון כפרי בשל לתוך חיקם.

בדרך אל ההכרעה יש כמה נקודות-שיא – אם כי לא בטוח שדווקא בהן תיפול ההכרעה האמיתית.

הכרעה ראשונה: ועידת המפלגה. האם תהיה נבחרת או מוסכמת? מה יהיה בה מערך הכוחות? האם אשכול יוכל להתחזק בה מעמדו? האם גולדה תקום נגדו שם בגלוי? הכרעה שנייה: רשימת המועמדים לכנסת. האם יוכל אשכול להמשיך ולעמוד בראשה? או שמא ייעשה כבר בשלב זה נסיון לסלקו, להעמיד בראש אדם אחר שיהפוך או ראש-משלה-מיועד?

הכרעה שלישית: למחרת הבחירות, כשתחליט מע"י על מי להטיל את ראשות-הממשלה. זה יהיה המיבחן הסופי – ואילו נושאים את עיניהם תומכיו-הדיין.

גולדה יודעת שהיא חייבת לסיים לפני-כן את מלאכתה. הזמן רוחק. על-כן עומדים היחסים במע"י להתחדד בשבועות הקרובים באופן קיצוני.

ני. המאבק הוא על חייו הפוליטיים של לוי אשכול.

היא תפיל את אשכול

ובעד בחירתם האישית של ראשי-ערים – שתי תביעות של אנשי-רפ"י, להן התנגדו גולדה, אשכול ואחדות-העבודה.

גולדה הבינה שוב: אם לא תחולל חיש מהר את השינויים הרדושים במפלגה, יגבר כוחם של אנשי-רפ"י, והם יצליחו להמליך את משה דיין.

היא פיתחה אם הקו לפעולת-מנע, שנועדה להבטיח את המלכתו של אלון. התוכנית: אשכול ייעדר ממשרדו – אם בגלל מחלה מדומה, אם בגלל נסיעות לחו"ל – כדי לאפשר לאלון לכהן כראש-הממשלה בפועל. האזרחים יתרגלו לראות בו יורש מנוסה.

זמן קצר לפני הבחירות, היה אשכול צריך להתפטר ולאפשר את מינויו של אלון כראש ממשלה-המעבר, שתנהל את ענייני המדינה עד לאחר בחירת הכנסת השביעית. אך אשכול לא התלהב מכל הרעיון.

לכן היא התפטרה באופן הפגנתי. היה זה אקט של מלחמה – נגד אשכול.

אשכול גם הבין זאת. כאשר הכל הפצירו בגולדה להישאר, התכבטא אשכול דווקא בקריירות יתירה. הוא לא הפציר בגולדה.

אשכול: היא נועצת סכין בגב

יבת הניגוד הפיתאומי נעוצה בהבדל באופיים של שני האישים, ובהבדל המטרות שלהם – למרות מוצאם השחם (רוסיה) וגילם הרומה (אשכול – 73, גולדה – 70).

גולדה פועלת בעיקר מתוך מניע שלילי. היא שונאת את משה דיין.